

Oponentní posudek
na disertační práci PhDr. Jarmily Novotné na téma:
„Sexuální zneužívání zdravotně postižených“

Disertační práce představuje netradičně pojatý kontext aplikované filozofické problematiky. Filosofická část disertace slouží jak k odhalení příčin tak i poukazů na možná řešení situace, kterou autorka popisuje v první části práce. Nastiňuje v podstatě základní otázku, jak v praxi spojit analýzu selhání sociální odpovědnosti s metodikou jeho možné nápravy na základě filosofické reflexe.

Autorka se při rozboru popisované situace zdravotně postižených opírá o své zkušenosti fyzioterapeuta. Východiskem pro zpracování textu je zakomponování příběhů z její praxe, které ilustrují v textu dále analyzované obecně dané situace. Zasazuje jev násilí na zdravotně postižených do souvislostí současného stavu rodiny, krize občanského života a etických hodnot.

Ve svém antropologickém rozboru přirozenosti násilí v lidském chování si všímá zejména znásilnění jako konkrétní podoby tohoto násilí. Ukazuje samozřejmou přítomnost násilí již v pohádkách a mýtech. Autorka rozebírá psychické, somatické a sociální poškození sexuálně zneužitých. Ukazuje význam sexuality v kulturním, historickém a politickém kontextu.

V zájmu filosofické interpretace problému – možnosti prožitku sebereflexe a identity zdravotně postižených včetně aspektu sexuality – autorka vychází z fenomenologického výkladu tělesnění a hermeneuticky vysvětlované interpretace celostního charakteru každé konkrétní situace. Etickou a estetickou rovinu této reflexe nachází v interpretaci pojetí vznešenosti a jedinečnosti u Kanta a v etice odpovědnosti založené na přijetí jinakosti u Lévinase. Filosofický výklad těchto interpretací tvoří podstatnou část disertace.

Ve filosofické části své disertace se autorka soustřeďuje zvláště na pojem ARETÉ a spojuje s ním i svůj výklad sexuality a žádostivosti. Opírá se zejména o Patočkův výklad, včetně Patočkova výkladu pojetí ARETÉ u Platóna. Dosažení ARETÉ chápe Jarmila Novotná jako cíl osobnostního rozvoje hendikepovaných.

Autorka analyzuje situaci zdravotně postižených jako těch, kterým se nedostává dostatečného pochopení možností a způsobu jejich života a tím pádem trpí nedostatkem lásky a úcty. Nepochopení jinakosti jejich tělesného prožívání vede jak k odmítání samozřejmosti nároku jejich tělesného prožívání sexuality, tak i k jejich sexuálnímu zneužívání. Jejich tělesná jinakost vnímaná zdravými jako nedostatečnost vede k jejich odosobněnému přijímání ze strany zdravých spoluobčanů a někdy i rodinných příslušníků. Východisko vidí Jarmila Novotná ve vzdělávání a výchově. Opírá se o interpretaci EPIMELEIA u Platóna v interpretaci Jana Patočky, Radima Palouše a Anny Hogenové a o filosofii výchovy v podání Jana Patočky a Radima Palouše.

Z výkladu filosofické antropologie pojaté v jejím zaměření na filosofii života vysvětluje Jarmila Novotná možnosti úspěšné terapie zdravotně postižených. Zejména vychází z pojetí koextenzivity u Henri Bergsona, pojetí autentického člověka a životního pohybu u Martina Heideggera a třetího životního pohybu a významu EPIMELEIA u Jana Patočky.

Obsah textu je v publikaci rozdělen do čtrnácti kapitol, z nichž první je úvodní a poslední tvoří závěr disertace. V první úvodní kapitole autorka vysvětluje volbu tématu a vymezuje filosofii výchovy jako metodologické východisko své práce. Z hlediska další struktury disertace jsou první čtyři kapitoly věnované sexualitě jako sociálnímu fenoménu pojaté v souvislosti s násilím. Obecně popisované a rozebírané situace jsou zde doplněny vyprávěním příběhů z autorčiny praxe, které konkrétně přibližují dané téma. Jarmila Novotná zde otázku násilí spojeného se sexualitou ukazuje v kontextu postavení rodiny, ženských práv a sexuálního zneužívání, poukazuje na stanovisko biologické, demografické a etické, všímá si přístupu freudovsky orientované psychoanalýzy.

Kapitoly pátá až dvanáctá jsou převážně věnovány interpretaci filosofických východisek sloužících k pochopení problému a možností jeho řešení prostřednictvím výchovy. Zejména se jedná o kapitoly věnované filosoficko-antropologickým, fenomenologickým a hermeneutickým východiskům pojetí tělesnosti a jinakosti, autenticity lidství a etické odpovědnosti. Tomuto rázu se z mého pohledu vymyká kapitola jedenáctá věnovaná mýtu, která je zde zařazena poněkud neorganicky. Kapitola třináctá, poslední věcná kapitola před závěrem, se opět zabývá problémem hendikepu jako sociálního jevu, tak jako první kapitoly

práce. V rámci přehlednějšího strukturování práce by bylo, dle mého soudu vhodnější ji k těmto kapitolám přiřadit.

Tato vcelku zajímavá disertační práce by si s ohledem na fundované filosofické zdůvodnění přístupů chápání i řešení tématu disertace zasloužila i filosoficky zdůvodněný závěr, který by rekapituloval výše analyzovaná filosofická východiska.

Práce je doplněna bohatým seznamem odborné literatury, kde vedle reprezentativních titulů filosofických jsou zastoupeny také publikace z oblasti pedagogiky, psychologie, sexuologie a terapie.

Disertační práce Jarmily Novotné vcelku vykazuje autorčinu filosofickou erudici a znalost konkrétního tématu, kterým se obvykle ponejvíce zabývají sociální vědy. Inovačním přínosem této práce je prokázání schopnosti filosofické reflexe uchopit téma, z hlediska sociální praxe velmi rozporuplné a proto i obtížně řešitelné, v jednotlivých kontextech tak, že poukazují na jednotný způsob pochopení i řešení problému.

Závěr:

Disertační práce je vědecky seriózní a inovativní, zejména z hlediska použitých metod. Vybrané téma je společensky aktuální a má význam pro rozvoj praxe v oblasti pomáhajících profesí. Autorka využila náležitě odbornou literaturu, jejíž seznam v závěru práce uvádí.

Autorka by se mohla, kromě jiného, v rámci diskuse vyjádřit k otázce filosofických východisek výchovy a edukace hendikepovaných osob v zájmu posílení jejich identity a sebejistoty.

Předložená práce splnila svůj cíl a jako celek odpovídá požadavkům kladeným na disertační práce, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Liberci 2.6.2010

PhDr. PhDr. Jana Šturzová, Ph.D..

Katedra filosofie FPHP
Technické univerzity v Liberci